

Laozi

DAODEJING

Tõlkinud Jaan Kaplinski

Laozi. Daodejing.

Tõlkinud Jaan Kaplinski. Tõlke autoriõigused kuuluvad Jaan Kaplinskile.

Käesoleva tõlke on esmakordselt trükkis avaldanud kirjastus Vagabund 2001. aastal.

BAHAMA 2002

www.bahamapress.org

bahama@bahamapress.org

Bahama e-raamatute eesmärk on muuta kirjandusteosed hea tahte avaldusena tasuta kättesaadavaks kõikidele soovijatele, sest loomingu väärtust ei saa mõõta rahas.

Käesolevas failis sisalduv teos on e-kirjastatud tõlkija nõusolekul ja soovil. Igaüks võib seda faili muutmata kujul paljundada, tasuta edasi anda või levitada, säilitada ja välja trükkida.

Käesoleva faili tervikut ei tohi lõhkuda. Seda faili või selle sisu ei tohi ilma tõlkija nõusolekuta tervikuna ega osaliselt muuta, müüa, trükkis ega elektrooniliselt avaldada või kasutada muul viisil raha saamiseks. Tõlget kaitsevad Eesti autoriõiguse seadus ja Berni konventsioon.

Mõni sõna saateks

2000. aasta suvel tegin viimaks teoks mõtte, mida olin kaua mõtelnud: tõlkisin eesti keelde Laozi Daodejingi. Aeg uueks tõlkeks on küps mitmes mõttes. Elame teises ajas, mis on täis võistlemist, võitlust, ahnust, kurjust ja meeletust: Vanatarga sõnad rahust, tegemata ja võistlemata olemisest on nüüd ehk olulisemad kui mõnikümmend aastat tagasi, kui elasime stagneerunud rahus. Tõlkes on kasutatud üht-teist uut, mis maailma sinoloogias nüüd on esile toodud, selle tõttu on tõlke aluseks olev tekst veidi teine kui L. Mälli tõlke oma. Püüdsin tõlkida Vanatarga mõttesalmeid keelde, mis oleks mõõdukalt vanaaegne, vältides kõike uuenduslikku. Kasutasin peaaegu ainult Wiedemanni sõnaraamatus olevaid sõnu ja Wiedemanni grammatikas esinevaid vorme. Usun, et niiviisi vastab ka tõlke keel paremini Laozi taotlustele: on labane ja lihtne kui puupakk. Selline keele lihtlabasuse taotlus läbib Daodejingi ja suurt osa taoismist inspireeritud hiina kirjandust.

Loodan, et siin toodud tõlge (kus ehk mõnd pisiasja veel muudan-kohendan) veel selle aasta sees ka trükis ilmub koos pikema saatesõna ja lühikeste kommentaaridega.

Jaan Kaplinski, 2000

DAODEJING

1

Sõnades öeldud Tao,
ei ole igavene Tao;
Nimetatud nimi,
ei ole igavene nimi.
Nimeta
ilmamaa algus;
nimega –
tuhandete ema.

Ikka tahtmata
näed tema imet;
ikka tahtes
näed tema sügavust.
Need mõlemad,
koos tulnud ilmale,
aga eri nimedega,
koos on saladus,
saladuste saladus,
kõige ime uks.

2

Taeva all tuntakse ilusat ilusaks –
siit siis inetu.
Taeva all tuntakse head heaks –
sellest halb.

Tõesti:

on - ei ole sünnitavad üksteise,

raske - kerge täiendavad teineteist,

pikk - lühike on üksteise mõõt,

ülal - all hoiavad üksteisest kinni,

heli - hääl kõlavad kokku,

ees - taga käivad üksteise järel.

Seepärast pühamees ajab midagi tegemata asjad,

annab sõnalausumata õpetust;

loob kõik midagi keelamata,

sünnitab omaks võtmata,

teeb, aga ei sõltu,

saab valmis, aga ei jää pidama,

et ei jää pidama, ei jää ilma.

3

Jätad suurmehed ülendamata –

ja rahvas ei riidle.

Ei pea kalliks vaevaga saadut –

ja rahvas ei röövi.

Ei jäta nähtavale ihaldatavat –

ja rahva meel pole segi.

Sellepärast pühamees korraldab nii:

tühjendab nende meeled,

täidab nende kõhud,

teeb nõrgaks nende tahtmised,

teeb tugevaks nende kondid.

Püüab ikka, et rahvas ei teaks ega tahaks,
püüab, et teadjad ei sõandaks tegutseda.
Tegemata tegutsedes
ei jää midagi korraldamata.

4

Tao on tühi; kasutad teda – täis ei saa.
Oi sügavust! Otsekui tuhandete algisa.
Nüritab, mis terav,
harutab lahti, mis sassis,
mahendab, mis kirgas,
liidab kokku, mis põrm.
Oi sügavikku! Otsekui oleks olemas.
Meie ei tea, kellest pärit,
paistab, et Jumala esiisa.

5

Ilmamaa pole inimlik:
kõik on talle õlest koer.
Pühamees pole inimlik:
rahvas on talle õlest koer.
Ilma-maa vahe –
eks ta ole kui lõõts!
Tühi, aga tühjaks ei saa,
liiguta – rohkem annab.

Palju sõnu – palju viletsust.
Kõige parem – hoia keskele.

6

Nõva vaim ei sure,
see salahämar emane,
salahämara emase uks;
see ilmamaa juur,
pisipeen, aga kestev.
Kasutad – otsa ei saa.

7

Taevas on igavene, maa põline.
Kuidas nad saavad igavesed-põlised olla?
Sest et ei ela endale –
nii saavad igavesti elada.
Seepärast pühamees
seab iseenda tahapoole,
aga saab ettepoole;
jätab oma keha, aga keha kestab.

Eks ole nii, et tal pole oma –
nii saab ta oma kätte.

8

Ülem hea on kui vesi;
vesi on hea – toob kasu tuhandetele ega võistle;
tema paik on see, mida halvaks peetakse.
Sestap on ta Taole lähedal.

Kodule on maa hea,
meelele on sügavus hea,
koosolemisele on inimlikkus hea,
sõnadele on avameelsus hea,
valitsemisele on kord hea,
asjaajamisele on suutlikkus hea,
ettevõtmisele on aeg hea.

Siis vaid, kui pole võistlemist,
pole pahandust.

9

Pidada astjat püsti ja täis –
parem järele jätta.

Aina ihuda ja teritada –
kaua ei kesta.

Koda täis kulda-jaspist –
ei jõua kaitsta.

Rikkuse-auga uhkustada –
siit häda ja õnnetus.

Töö tehtud – lähed ära –
Taeva Tao.

10

Harjutada vaimu haarama ühte –
kas suudad järelejätmata?

Koondada-mahendada hingamist,
kas suudad vastsündinu kombel?

Puhastada oma sügavat peeglit –
kas suudad teda määrimata?
Armastada rahvast, hoida riiki –
kas suudad teadmata?
Taeva väravaid avada-sulgeda –
kas suudad olemata kui emane?
Taibata igal pool kõike –
kas suudad teadmist kasutamata?

Sünnitada, kasvatada,
sünnitada, aga omaks võtmata;
tegutseda, aga sõltumata,
juhatada, aga valitsemata –
seda hüütakse sügav vägi.

11

Kolmkümmend kodarat ühes rummus koos:

see, mida ei ole rummu sees –
sellekaudu on vankrist kasu.

Voolitakse savi, saadakse pott:

see, mida ei ole poti sees –
sellekaudu on potist kasu.

Raiutakse ukсед-aknad, saab toa:

see, mida ei ole nende sees –
sellekaudu on toast kasu.

Nii on sellest, mis on, head,
sellest, mida ei ole – kasu.

12

Viiest värvist jääb inimese silm pimedaks,
viiest toonist jääb inimese kõrv kurdiks,
viiest maitsest jääb inimese suu tuimaks,
võiduajamisest-jahist läheb inimese meel hulluks,
vaevaga saadud vara ajab inimese kurja tegema.
Seepärast pühamees hoolitseb kõhu, mitte silma eest –
võtab tolle, jätab selle.

13

Võtta au ja häbi kui üllatust,
hinnata valu kui oma keha.

Mis tähendab – võtta au ja häbi nagu üllatust?

Häbi on ülem, au alam –

kui saad – on üllatus,

kui kaotad – on üllatus.

See tähendabki – au ja häbi on kui üllatus.

Mis tähendab – hinda valu kui oma keha?

See, et mul on valu,

tuleb sellest, et mul on keha.

Kui keha ei oleks,

mis häda saaks mul olla?

Sellele, kes oma keha hinnates

ajab Taevaaluse asju,

võib Taevaaluse hoiule anda.

Sellele, kes oma keha armastades

ajab Taevaaluse asju,

võib Taevaaluse hoida anda.

14

Vaatad teda – ei näe: tema nimi on “tilluke”.

Kuulad teda – ei kuule: tema nimi on “vagur”.

Katsud teda – ei tunne: tema nimi on “tasane”.

Need kolm jäävad lõpuni uurimata –

nii nad sulavad kokku, on üks.

Ülalt pole valge,

alt pole pime;

piiritu-rajatu,

talle pole nime.

Tuleb tagasi sinna, kus pole midagi.

Temast öeldakse – märgita märk,

eimillegi kuju;

temast öeldakse – asjade hägu.

Tuled talle vastu – ei näe pead;

käid tema järel – ei näe selga.

Hoiad muistsest Taost –

juhivad praegusi asju;

jaksad teada muistset algust –

seda hüütakse Tao lõng.

15

Vanaaja tark valitseja,

oli läbinägelik,

tema sügavust ei tea.

Et seda ei tea,

püüan kujutada, kuidas ta oli:

nii kõhklev nagu talvel läbi jõe mineja,

nii ettevaatlik nagu ümberkaudseid kartes,
nii kombelik nagu külaline,
nii hajuv nagu sulav jäätükk,
nii lihtne nagu puupakk,
nii tühi nagu nõva,
nii hägune nagu porivesi.
Kes võiks porivee puhtaks pesta? –
Aegamööda ta selgib.
Kes võiks liikumatut liikuvaks teha? –
Aegamööda ta hakkab elama.
See, kes hoiab Taod, ei ihka täiust, –
kuna ei ole täis saanud,
siis võib kuluda uueks saamata.

16

Jõuda tühjuse ääreni,
hoida suurt puhtust...
Kõikide kõrval olles
vaatan nende tagasitulekut. [vaadata]
Palju palju on neid, –
igaüks tuleb tagasi oma juurtele.
Tagasitulekust juurtele öeldakse “puhtus”,
seda kutsutakse “saatusega-minek”,
saatusega-minekust öeldakse “igavene”,
igavese tundmisest öeldakse “valgus”,
igavest tundmata lähed pimesi hädasse.
Tunned igavest – võtad kõik omaks;
võtad omaks – saad isandaks;

oled isand – saad kuningaks;
oled kuningas – saad taevaliseks;
oled taevaline – saad Tao-omaks;
oled Tao-oma – oled igavene,
keha kaob – hukka ei saa.

17

Kõige ülem – temast vaid teatakse: ta on;
aste allpool – teda armastatakse–kiidetakse;
aste allpool – temast ei hoolita.
Kellel pole küllalt usaldust,
seda ei usaldata.
Küll ta on kokkuhoidlik sõnadega;
töö tehtud, asjad aetud,
rahvas kuulutab: meie ise tegime.

18

Kus Tao jääb unarule –
seal on inimlikkus ja õiglus.
Kus ilmuvad teravmeelsus– teadmised,
seal on suur valskus.
Kus sugulased läbi ei saa,
on poja- ja isaarm.
Kus riigis on segadik,
on ustavad ametmehed.

19

Lõpp pühadusele, eemale teadmistest! –
rahvas saab sajakordselt kasu.

Lõpp inimlikkusele, eemale õiglusest! –
rahvale tuleb tagasi poja- ja isaarm.

Lõpp osavusele, eemale kasust! –
pole vargaid-röövleid.

Neist kolmest pole kirjatähena küll,
nii käib nende juurde veel:

püsi labases, hoia kinni lihtsast,
kahanda isekust, vähenda soove,
lõpp õpetatusele – pole muresid.

20

Olla päri, olla vastu –
kui suur on nende vahe?

Hea ja paha –
mis vahe on nendel?

Keda kardetakse, ei saa kartmata olla.

Oh ilmvõimatut – otsa ei saa!

Kõik inimesed röömutsevad-ilutsevad,
otsekui ohvripeo aegu,
kevadel terrassile tõustes.

Mina üksi olen tasane – vaikija
nagu rinnalaps, kes veel ei naerata,
väsinud – nukker, nagu poleks tagasiteed.

Mul on rumala meel, tume, tume.

Lihtrahvas on valguses –
mina üksi pimeduses.
Lihtrahvas on taiplik –
mina üksi segaduses,
muutlik nagu meri,
nagu tuulevihin, mil pole püsi.
Lihtrahval on selged sihid,
mina üksi põikpäine kui metslane,
mina üksi olen teistsugune –
mina hindan toitjat ema.

21

Suure salaväe nägu on Taost endast!
Tao ise on ähmane-udune.
Udune, nii ähmane –
tema sees on kujud.
Ähmane, nii udune –
tema sees on asjad.
Hämar, nii varjuline –
tema sees on loomus,
tema loomus on tõeline;
tema sees on kindlus.
Tunasest tänaseni
tema nimi ei kao –
nii me peame silmas kõikide isa.
Kuidas ma tean, et kõikide isa end asjades näitab?
Niisama.

22

Paindud – saad õigeks;
oled kõver – saad sirgeks;
oled tühi – saad täis;
kulud – saad uueks;
on vähe – saad juurde;
on palju – lähed segi.
Seepärast pühamees hoiab Üht, saab eeskujuks Taeva all;
ei näita end – nii paistab;
ei pea end õigeks – on au sees;
ei kiitle – nii on edukas;
ei ülenda end – nii jääb püsima.
Ei võistle – sestap pole tal Taeva all võistlejat.
Vanaaja ütlemine “Paindud – jääd terveks” –
kuidas võiks olla tühi sõna?
Tõesti: oled terve – pääsed tagasi.

23

Räägi harva – lase olla.
Maruhoog ei kesta kauem kui hommiku.
Paduvihm ei kesta kauem kui päeva.
Kes teeb nad? – Ilmamaa.
Kui Ilmamaal pole kauemaks jaksu,
kuidas siis inimesel?
Sestap jälgi oma toimetustes Taod.
Taoga mineja on Taoga üks,
Väega mineja on Väega üks,
kaotaja on kaotusega üks.

Taoga üks-olijast on Taol rõõm,
Väega üks-olijast on Väel rõõm,
kaotusega üks-olijast on kaotusel rõõm.

24

Kikivarvul seisja ei seisa kindlalt;
pikkadel sammudega ei jõua kaugele;
enda näitaja ei paista;
enda õigustajat ei austata;
enda kiitjal ei ole edu;
enda ülendajal ei ole püsi.
Tao ees on nad, nagu öeldakse:
üleliia toit, ülearu toimetused,
asjad, mis läilad;
nii taolane ei ole nendega.

25

On midagi: segadikust kasvanud,
enne ilmamaad sündinud.
Kui vakka! Kui tühi!
Üksi püsib, muutumata.
Igalpool toimetab väsimata;
võiks olla Taevaaluse ema.
Mina ei tea tema nime,
kutsun teda "Tao",
vägisi panen talle nime "Suur".
"Suur" tähendab "minek".
"Minek" tähendab "ära".
"Ära" tähendab "tagasitulek".

Nii on Tao suur,
taevas on suur,
maa on suur,
kuningas on suur.
Maal on neli suurt
ja kuningas on üks neist.
Inimene käib maa järgi,
maa käib taeva järgi,
taevas käib Tao järgi,
Tao käib iseenda järgi.

26

Raske on kerge juur;
rahu on rahutuse isand.
Seepärast pühamees päevamatkal
ei jäta koormavankrit.
Alles võõrastemaja seinte vahel
on ta rahul-mureta.
Kuidas tuhandete vankritega kuningas
võtaks oma keha kergemalt kui Taevaalust?
Kerge jääb juurest ilma;
rahutu jääb võimust ilma.

27

Hea käija ei jäta jälgi;
hea rääkija ei tee vigu;
hea arvutaja ei kasuta arvutuspulki;
hea sulgeja ei kasuta riivi, aga avada ei saa;
hea siduja ei seo nõõriga, aga seotut lahti ei saa.

Seepärast on pühamees alati hea inimeste aitaja –
nii ei jäta kedagi;
alati on hea asjade aitaja –
nii ei jäta midagi.
Seda kutsutakse “valgus üll”.
Nii on pühamees kehvade õpetaja;
kehvad on heade algaine.
Kui ei hinda õpetajat,
ei armasta ainet,
olgu teadja – eksib suuresti.
Seda kutsutakse “saladuse põhi”.

28

Tead oma meespoolt,
püsid oma naispooles –
oled Taevaaluse org.
Oled Taevaaluse org,
ei ole eales Väest lahus, –
saad tagasi lapsukeseks.

Tead oma valget,
püsid oma mustas –
oled Taevaaluse mõõt.
Oled Taevaaluse mõõt,
ei jäta kunagi Väge, –
tuled tagasi ääretusse.

Tead oma hiilgust,
püsid oma häbis –
oled Taevaaluse nõva.
Oled Taevaaluse nõva,
ei ole kunagi Väest puudus, –
saad tagasi puupakuks.

Pakk lõhutakse, tehakse riistadeks.
Kui võetakse pühamees –
tehakse ülemuseks.
Nii käib suur voolimistöõ lõhkumata.

29

Kes tahab Taevaalusega midagi ette võtta –
ma näen: ta ei saa hakkama.
Taevaalune on imeastja,
temaga ei saa midagi ette võtta.
Kes tema võtab – jääb temast ilma.
Asjadega on nii:
mõned on ees, teised taga;
mõned ähivad, teised puhivad;
mõni on kange, mõni nigel;
mõni jääb terveks, mõni läheb katki.
Seepärast pühamees jätab liigse,
jätab ülemäärase, jätab ülearuse.

30

Kes Tao-väega aitab valitsejat,
ei hoia Taevaalust sõjajõuga vaos –
säärased teod tasuvad ikka kätte;
väe laagripaigas kasvab kibuvits.
Kui õige mees on saanud võidu,
ei tee see teda uhkeks:
saab võidu, aga ei hoople;
saab võidu, aga ei ärple;
saab võidu, aga ei lähe ülbeks;
saab võidu, aga vastutahtmist;
saab võidu, aga vägivallata.
Mis täis kasvanud, hakkab vanaks jääma:
sellest öeldakse “ilma Taota”.
Mis ilma Taota, ei jää.

31

Teravad tapariistad ei too õnne –
nad on tuhandetele vastikud.
Seepärast taolane ei ole nendega.
Kodus peab isand lugu vasemast poolest,
sõjas paremast poolest.
Tapariistad ei too õnne –
nad ei ole isanda jaoks,
isand ei kasuta neid,
kasutab vastutahtmist;
peab rahu-vaikust ülemaks.
Ei tunne võidust meelehead.

Kes sellest meelehead tunneb,
rõõmustab inimeste tapmise üle.
Kes rõõmustab inimeste tapmise üle,
ei saa Taeva all oma tahtmist.
Heal ajal on vasem au sees;
halval ajal on parem au sees.
Väepealiku abi on malevas vasemal,
ülempealik on malevas paremal –
võib öelda: nagu leinatalitusel.
Palju inimesi on tapetud;
sünnis kurvastada-itkeda.
Vägi sai võidu – sünnis pidada leinatalitus.

32

Tao on alati nimeta.
Kuigi pisike puupakk,
ei või ta Taeva all olla kellegi alam.
Võiksid kuningad-aadlimehed püsida temaga,
heidaksid tuhanded ise nende alla.
Taevas ja maa saaksid kokku,
saadaksid magusat kastet,
rahvas ise sunnita elaks õigluses.

Tekib kord, tulevad nimed;
kui nimed on paigas,
siis peab teadma, mismaani.
Tead, mismaani – ei jää häтта.
Niiviisi on Tao Taevaalusele
nagu jõgi-meri ojale-nõvale.

33

Kes tunneb teisi – on teadja;
kes tunneb ennast – on tark.
Kes võidab teisi – on tugev;
kes võidab ennast – on vägev.
Kes tunneb, et on küll – on rikas;
kellel on jõudu minna – on kindel tahe.
Kes ei kaota oma paika – jääb püsima;
kes sureb, aga ei kao – on pikaealine.

34

Suur Tao valgub vasakule-paremale;
ta hoiab tuhandeid, sünnitab ja ei jäta;
teeb oma töö, aga jääb nimeta;
katab-toidab tuhandeid, aga ei valitse;
on alati soovideta.
Teda võib nimetada “väike”.
Kõik tulevad tagasi tema juurde, aga ta ei valitse neid.
Teda võib nimetada “suur”;
et ta kunagi ei püüa suur olla,
võib ta päris suureks saada.

35

Kelle käes on Suur Kuju,
selle juurde tuleb Taevaalune;
tuleb ja ei saa viga;
on rahu ja tasakaal.

Pillimäng ja hea roog
meelitavad rändajat;
mis Taost öeldud,
on mage ja maitseta.
Vaatad teda – ikka ei näe;
kuulad teda – ikka ei kuule;
kasutad teda – ikka otsa ei saa.

36

Mida tahad kokku panna,
pead enne laiali laotama;
mida tahad nõrgestada,
pead enne tugevdama;
mida tahad lammutada,
pead enne püstitama;
mida tahad ära võtta.
Pehme-nõrk võidab kõva-kange.
Kala ei või võrendikust välja võtta;
teravaid tapariistu
ei või inimestele näidata.

37

Tao ei tee midagi,
aga midagi ei jää tegemata.
Kui aadlimehed-kuningad püsiksid temaga,
muutuksid tuhanded iseendast;
muutuksid ja sooviksid tegutseda –
ma hoian neid siis vaos nimeta puupaku kombel.

Nimeta puupakk – temal pole soove;
pole soove, on rahu;
kõik saab korda Taeva all.

38

Vägevam on väeta, seepärast tal on vägi;
väetim ei lase väge käest, seepärast tal pole väge.

Vägevam ei tee midagi ja tal pole, mida teha;
väetim teeb midagi ja tal on, mida teha.

Inimlikum teeb midagi ja tal pole, mida teha;

Õiglasem teeb midagi ja tal on, mida teha;

Kombelikum teeb midagi ja kui vastust ei tule,
keerab käised üles ja kargab kallale.

Sedasi siis:

Tao läheb kaotsi – tuleb inimlikkus;

inimlikkus läheb kaotsi – tuleb õiglus;

õiglus läheb kaotsi – tulevad kombesed.

Kombesed on ustavuse-aususe kest, aga segaduse läte;

etteteadmine on Tao õis, aga tobeduse algus.

Seepärast väärt mees jääb ivaga, mitte õiega;

sestap ta jätab selle, võtab tolle.

39

Need, kes muiste pärtsid Ühe:

Taevas pärts Ühe ja sai selgeks;

maa pärts Ühe ja sai kindlaks;

vaimud pärtsid Ühe ja said võluväe;

nõvad pärtsid Ühe ja said täis;

tuhanded pärisid Ühe ja sünnivad;
aadlimehed-kuningad pärisid Ühe ja korraldasid Taevaaluse –
nemad jõudsid Üheni.

Poleks taevas selge, kardan – ta mõraneks;
poleks maa kindel, kardan – ta laguneks;
poleks vaimudel võluväge, kardan – nad kaoksid;
poleks nõvad täis, kardan – nad kuivaksid ära;
kui tuhanded ei sünniks, kardan – nad hääbuksid;
kui aadlimehi-kuningaid ei hinnataks, kardan – nad kukuksid.

Nii on odav kalli juur;
madal on kõrge alus.
Seepärast aadlimehed-kuningad kutsuvad end:
“vaeslaps”, “lesk”, “leivata”.

Eks see ole see, et odav on juur?

Nii:

Kellel on väga palju tõldu, pole tõlda.
Ei tasu olla kalliskivi kees,
vaid kivike maa peal.

40

Tao liikumine on tagasitulek;
Tao toimetamine on vagurus;
tuhanded Taeva all sünnivad olevast;
olev sünnib sellest, mida pole.

41

Ülem kuuleb Taost –

kasutab usinasti;

keskmine kuuleb Taost –

võtab ja jätab;

alam kuuleb Taost –

naerab laia naeru.

Kui ei naeraks, ei saaks Tao olla Tao.

Sellest on vanad ütlemised:

hele Tao paistab hämar;

tulija Tao paistab mineja;

sile Tao paistab konarlik;

ülem Vägi paistab madal;

Puhas valge paistab räpane;

ohter Vägi paistab napp;

kindel Vägi paistab vilets;

tõeline loomus paistab muutlik;

suurel ruudul pole nurki;

suurt astjat annab kaua teha;

suurt häält pole kuulda;

suur märk on kujuta.

Tao on varjuline-nimetu;

Tao üksi on hea andja-lõpuleviija.

42

Taost sündis üks;

ühest sündis kaks;

kahest sündis kolm;

kolmest sündisid tuhanded.

Tuhandetel on seljas yin ja süles yang;
eluhingus [qi] seguneb, siit tuleb tasakaal.
Mis on inimestele vastumeelt –
“vaeslaps”, “lesk”, “leivata”.
Aga kuningad-ülemad kutsuvad ennast nii.
Mida kahandad – kasvab;
mida kasvatad – kahaneb.
Mida õpetatakse, õpetan ka mina.
“Suur ja kange ei sure oma surma” –
selle võtan oma õpi-isaks.

43

Kõige pehmem Taeva all
on üle kõige kõvemast.
Olematu tungib sinna, kus pole lõhesid;
sellest ma tean tegemata-olemise kasu.

Sõnatu õpetus,
tegemata-olemise kasu,
vähesed Taeva all jõuavad selleni.

44

Nimi või keha – kumb on kallim?
Keha või vara – kumb on enam?
Saada või kaotada – kumb on vaevalisem?
Sellepärast: kes palju ihkab, raiskab palju;
kes palju kogub, kaotab palju.

Tead, mismaani – pääsed häbist;
tead, mismaani – pääsed hädast;
võid kauaks kestma jääda.

45

Suur täiesti on nagu pooleldi;
kasutad teda – ei tule puudu.
Suur täis on nagu tühi;
kasutad – ei saa otsa.
Suur sirge on nagu kõver;
suur osavus on nagu kohmakus;
suur kõnekunst on nagu kogelemine.
Agarus võidab külma;
rahu võidab kuuma;
puhtus ja rahu toovad Taeva alla korra.

46

Taeva all on Tao –
ratsahobused veavad sõnnikut;
Taeva all pole Taod –
äärelinnas kasvatatakse sõjaratsusid.
Pole suuremat häda kui see, kui ei tea, millal on küll;
pole suuremat kurja kui see, kui saad, mida soovid.
Kui tunned, millal on küll, on küll;
ikka on küll.

47

Uksest välja astumata
tunned Taevaalust;
aknast välja vaatamata
näed Taeva Taod.
Mida kaugemale lähed,
seda vähem tead.
Sellepärast pühamees ei käi ringi ja teab;
ei tee, aga saab valmis.

48

Õppida on päevast päeva täita;
Taoga tegelda on päevast päeva kahaneda;
kahaneda, ikka kahaneda,
viimaks jõuda tegemata-olemisse.
Tegemata olles ei jää midagi tegemata.
Toimetamata pärid Taevaaluse.
Kes toimetusi toimetab –
sellest pole Taevaaluse pärijat.

49

Pühamehel pole oma meelt;
tema meeleks on rahva meel.
Headele olen hea;
neile, kes pole head, olen ka hea;
Vägi on hea.

Ustavatele olen ustav;
neile, kes ustavad pole, olen ka ustav;
Vägi on ustav.
Pühamees on tasahilju, tema meel on Taevaalusega üks.
Rahvas pöörab kõrvad-silmad tema poole;
pühamehe jaoks on nad nagu tema lapsuke.

50

Välja tulla on elu – sisse minna – surm.
Elu seltsilisi on kolmteist, surma seltsilisi kolmteist.
Ilmas olijal surmapaiku ka kolmteist.
Miks nii?
Sest et elatakse liiga kirglikult.
Olevat neid, kes elu hästi hoiavad:
teel ei kohta nad ninasarvikuid-tiigreid;
sõjas pole neil soomusrüüd-tapariistu;
ninasarvikul pole, kuhu sarve pista;
tiigril pole, kuhu küüsi lüüa;
tapariistal pole, kuhu tera torgata.
Miks nii?
Sest nendel pole surmapaiku.

51

Tao sünnitab,
Vägi kasvatab,
aine annab kuju,
ümbrus valmistab.
Seepärast pole tuhandete hulgas ainustki, kes ei austaks Taod ega hindaks Väge.

Austada Taod, hinnata Väge – see ei tule sunnist, vaid ikka iseendast.
Sest Vägi kasvatab, kosutab, toidab, korraldab, hoolitseb, toidab, hoiab.
Sünnitada endale pidamata;
teha ilma sõltumata;
juhtida valitsemata –
seda kutsutakse Salavägi.

52

Taevaalusel on algus,
ütleme – Taevaaluse ema.
Kes leiab ema,
see tunneb last;
kes tunneb last,
see püsib emaga.
Keha kaob, ise ei saa hukka.
Paned kinni oma avad,
sulged väravad –
elu lõpuni pole vaeva.
Teed oma avad lahti,
ajad usinasti asju –
elu lõpuni pole pääsu.
Näed väikest – öeldakse “selge pilk”;
püsid pehme – öeldakse “kange”;
kasutad sära,
lähed tagasi valguse juurde –
ei võta õnnetusi oma peale;
see on “pärida igavene”.

53

Oleks mul ivakene teadmist,
käiksin suure Tao teed,
kardan ainult eksida.
Suure Tao tee on sirge-tasane,
rahvas aga armastab radasid.
Valitsejakoda väga puhas –
põllud väga söötis,
salved väga tühjad.
Käiakse kirjus siidis,
teravad mõõgad vöö, l,
süüakse-juuakse liiga,
rikkusi on ülemäära –
see on vargus ja uhkeldamine;
selles ei ole Taod.

54

Hästi paika pandut ei liiguta paigast;
hästi kinni hoitud ei kisu lahti:
laste-lastelaste ohverdamised ei saa otsa.
Kasvatad teda endas – Vägi saab õigeks;
kasvatad teda kodus – Väge saab küllaga;
kasvatad teda külas – Väge saab kauaks;
kasvatad teda riigis – Väge saab ohtralt;
kasvatad teda Taeva all – Väge saab kõikjale.
Inimese kaudu näed inimest;
kodu kaudu näed kodu;
küla kaudu näed küla;

riigi kaudu näed riiki;
Taevaluse kaudu näed Taevalust.
Kust tead, et Taevalune on, nagu on?
Sellest.

55

Kes kannab endas täit Väge, on nagu laps.
Herilased-skorpionid-maod ei nõela teda;
kiskjad loomad ei kisu teda;
röövlinnud ei kraba teda;
tema luud ja liha on pehme, aga käsi kõva;
ei tea mehe-naise ühendusest, aga riist püsib püsti;
ta eluaine on täisjõus;
ta kisab päev otsa, aga hääl ei jää kähedaks;
ta on täies tasakaalus.
Tunda tasakaalu – öeldakse “igavene”;
tunda igavest – öeldakse “tark”;
saada elu juurde – öeldakse “halb märk”;
mõttega valitseda eluhingust – “vägivald”.
Mis saab terveks-tugevaks, vananeb;
sellest öeldakse “ilma Taota”,
ilma Taota on ots ligi.

56

Teadja ei räägi;
rääkija ei tea.
Pane kinni avad,
sulge värav;

nürita tera;
haruta lahti sasi,
mahenda valgus,
lase tolmul langeda.
Seda kutsutakse “salahämar ükssama”.

Sestap ei saa temale lähedaseks saada;
ei saa temast hoolimata olla;
ei saa temale kasu tuua;
ei saa temale häda teha;
ei saa teda ülendada;
ei saa teda alandada.
Sestap on ta kõige ülem Taeva all.

57

Õigusega valitsed riiki,
kavalusega juhid vägesid;
tegemata-olemisega pärid Taevaaluse.
Kust ma tean, et on nii?
Sellest.
Taeva all palju kurje keeldusid –
rahvas ikka vaesem;
rahval palju teravaid tapariistu –
riigid rohkem korrast ära;
inimestel palju nutikust-taipu –
tekib rohkem isevärki asju;
antakse rohkem seadusi-korraldusi –
saab palju vargaid-röövleid.

Sestap pühamees sõnab:

“Mina olen tegemata ja rahvas muutub ise;
mina armastan rahu ja rahvas ise saab õigeks;
mina ei aja asju ja rahvas saab ise rikkaks;
minul ei ole soove ja rahvas saab ise lihtsaks kui puupakk.

58

Valitseja on kohtlane –
rahvas on heasüdamlik;
valitseja on terane –
rahvas on puudulik.
Oh, õnn püsib õnnetusel;
õnnetuses on varjul õnn.
Kes teab nende piire?
Ei ole õigust –
õigusest saab kavalus;
heast saab kuri.
Eks ole inimesed juba kaua
käinud eksiteed!
Seepärast pühamees on õige,
aga õgvendamata,
terav, aga teritamata,
sirge, aga sirutamata,
valgustab, aga ei pimesta.

59

Et valitseda inimesi, teenida Taevast,
pole paremat kui kokkuhoid.

Ainult kokkuhoiust öeldakse – heidab aegsasti alla;
aegsasti alleheitmisest öeldakse – kogub kahekorra Väge;
kogud kahekorra Väge, siis pole, millest jagu ei saaks;
pole, millest jagu ei saaks, pole enam piire;
pole enam piire, võid pärida riigi.
Kes pärib riigi ema, võib kaua kesta.
seda kutsutakse “sügav juur, kindel alus,
pika elu, kauase nägemuse Tao”.

60

Valitseda suurt riiki on nagu praadida väikest kala.
Kui Tao abiga saad meelevalla Taevaaluse üle –
kodukäijatel pole võluväge;
pole küll nii, et kodukäijatel pole võluväge:
nende võluvägi aga ei tee inimestele viga.
Kui kodukäijate võluvägi ei tee inimestele viga,
ka Pühamees ei tee inimestele viga –
nii ei tee kumbki üksteisele viga,
sestap tulevad mõlemad Väed koos sinna tagasi.

61

Suur riik on nagu koht, kuhu kõik voolab.
Taevaaluse ühteheitmise koht,
Taevaaluse emane.
Emane saab ikka vagurusega võidu isase üle –
vaguruses ta on allpool.
Sestap suur riik heidab väikese alla –
nii ta võtab väikese;

väike riik heidab suure alla –
suur riik võtab väikese endale.
Sedasi mõni alla heites võtab,
mõni allaheitja võetakse.
Suur riik ei taha muud, kui rohkem rahvast ülal pidada;
väike riik ei taha muud kui teenida teisi.
Et mõlemad saaks, mis tahavad,
on suurel õige alla heita.

62

Tao on tuhandete varjupaik,
hea inimese varandus,
halva inimese tugi.
Ilusaid sõnu saab osta-müüa,
väärt tegudega inimestele headmeelt teha.
Mis inimeste meelest halb – maksab seda hüljata?
Taevapoeg saab troonile, kolm ülemat ametisse;
kuigi neile ulatatakse jaspisest ametimärgid,
nende ees ajavad neljahobusetõllad –
see pole seda, mis paigal püsides tuua andamiks Tao.
Mispärast vanarahvas pidas Taod nii kalliks?
Eks nad öelnud: “Kes otsib, leiab;
kes on süüdi, saab priiks?!”
Sestap ta on kallis asi Taeva all.

63

Teha tegemata,

toimetada toimetamata,

maitsta maitsmata.

Näha väikeses suurt, väheses paljut,

tasuda nurjatused väega.

Võta raske ette hõlpsa kaudu;

tee suur ära tillukese kaudu.

Rasked asjad Taeva all

seisavad koos hõlpsatest;

suured asjad Taeva all

seisavad koos tillukestest.

Seepärast Pühamees ei tee kunagi tegemist suurega –

nii ta võib suureni jõuda.

Seda, kes kergesti nõusse jääb, võib vähe usaldada;

kui pead paljut hõlpsaks, näed palju raskusi.

Seepärast pühamees peab kõike raskeks –

nii ei ole lõpuks miski raske.

64

Mis on vagusi, seda on hõlpus hoida;

millest veel pole aimu, on hõlpus ette valmistada;

mis on habras, on hõlpus murendada;

mis on tilluke, on hõlpus laiali loopida.

Tegele asjadega, enne kui nad tekivad;

korralda asjad, enne kui nad segi lähevad.

Süllajämedune puu kasvab pisukesest võrsest;
üheksaastmeline terrass algab kandamist mullast;
tuhande li' line rännak algab oma jalge alt.
Kes teeb, sellel läheb nurja;
kes kinni hoiab, see jääb ilma.
Seepärast pühamees jätab tegemata –
nii tal ei lähe miski nurja;
ta ei hoia kinni –
nii ta ei jää ilma.
Kui rahvas toimetab midagi,
läheb see nurja otse enne toimesaamist.
Oled lõpus sama hoolas kui hakatuses,
ei lähe sul miski nurja.
Seepärast pühamees soovib olla soovimata;
ei hinda seda, mis vaevaga saadud;
ta õpib õppimata olema ja tuleb tagasi paika, kust minnakse mööda.
Ta võiks aidata tuhandetel olla niisama,
aga ei söanda.

65

Vanaaja paremad taolased
ei teinud Tao nõul rahvast targemaks,
tegid hoopis rumalamaks.
Rahvas on raske valitseda,
kui tal on tarkust palju.
Sestap: kes tarkusega riiki valitseb,
on riigi vaenlane;
kes ilma tarkuseta riiki valitseb,
on riigi õnnistus.

Kes teab neid mõlemat,
teab ka Pärispõhja.
Alati teada Pärispõhja –
seda kutsutakse “salahämar Vägi”.
Salahämar Vägi on sügav ja lai,
tuleb kõigiga koos tagasi –
nii jõuame viimaks suurde leppimisse.

66

Jõed-mered saavad olla tuhande nõva kuningad –
seda sellepärast, et oskavad olla neist madalamal;
sestap nad saavad olla nõvade kuningad.
Seepärast, kui tahad olla ülem rahvast,
pead kõnes olema neist alam;
kui tahad olla rahva ees,
pead ise olema taga.
Seepärast pühamees on ülem,
aga rahvas ei tunne tema raskust;
on ees, aga rahvas ei tunne ohtu.
Seepärast Taevaalune armastab ja austab teda ja ei saa küll.
Sest et ta ei võistle,
ei ole tal Taeva all võistlejat.

67

Taeva all ütlevad kõik: “Minu Tao on suur”,
aga ta ei ole sellesarnane.
Ometi ta on suur,
sellepärast, et ei ole sellesarnane.

Oleks ta sellesarnane,
oleks ta pisike!

Mul on kolm kallist asja –
neid ma hoian ja kaitsen:
üks on armastus;
teine on kasinus;
kolmas see, et ma ei söanda olla esimene Taeva all.
Armastuse pärast võin olla julge;
kasinuse pärast võin olla suuremeelne;
et ma ei söanda olla esimene Taeva all,
olen suurmeestest suurem.
Kui jätab armastuse ja oled julge;
jätab kasinuse ja oled suuremeelne;
jätab viimased ja oled esimene –
see on surm.
Kui armastusega võitled, võidad;
kui armastusega kaitsed, oled kaitstud;
keda Taevas hoiab,
ta valvab armastusega.

68

Kes on hea pealik, ei sõdi;
kes on hea võitleja, ei vihasta;
kes on hea võitja, ei kohta vaenlast;
kes on hea inimeste juht, heidab inimeste alla.
Seda kutsutakse “võistlemata-olemise vägi”;
seda kutsutakse “inimeste juhtimise jõud”;
seda kutsutakse “Taevaga üks-olemise muistne tipp”.

69

Vanaaja väejuhi sõnad:

“Ma ei sõanda olla isand, pigem olen külaline;
ei sõanda minna tollivõrra edasi,
pigem taganen jalavõrra.”

Seda kutsutakse “edenemata edeneda;
keerata käised üles käsivart paljastamata;
lüüa vaenlane tagasi teda kohtamata;
ilma sõjariistadeta kinni võtta”.

Pole suuremat õnnetust kui vaenlast kergelt võtta.

Vaenlast kergelt võtta on peaaegu see, mis hukutada oma vara.

Sestap: kui võrdsed väed on vastakuti,
võidab see, kes kahetseb.

70

Minu sõnad on väga lihtsad mõista,
väga lihtsad teoks teha.

Taeva all neid ei mõisteta,
ei tehta teoks.

Minu sõnadel on esiisa;
minu tegemistel on isand.

Seepärast, et neid ei mõisteta,
ei mõisteta mind.

Neid, kes mind mõistavad, on vähe,
nii ma olen hinnaline.

Seepärast pühamehel on seljas takune ürp,
aga põues kallis jaspis.

71

Teada teadmatust on ülem;
olla teadmata teadmatusest on haigus;
teada, et haigus on haigus –
on olla haigusest terve.
Pühamees ei ole haige –
tema teab, et haigus on haigus.
Seepärast ta ei ole haige.

72

Rahvas ei karda võimu –
tuleb suur võim.
Ära ole hoolimatu inimeste kodude vastu;
ära sega neid rahus elamast.
Kui sa neid ei sega,
siis nad ei saa sinust küll.
Seepärast pühamees tunneb ennast ega hinda ennast,
armastab ennast ega hinda ennast;
sestap ta jätab tolle ja võtab selle.

73

Hulljulge tapetakse;
arukas julge jääb ellu;
ühest on kasu, teisest kahju.
Taevale on mõned asjad vastumeelt:
kes teab, mispärast –
isegi pühamehele on see raske.

Taeva Tao võidab ilma võistlemata;
vastab ilma rääkimata;
tuleb ise ilma kutsumata;
näeb kõik ette ilma muretsemata.
Taeva võrk on suur ja lai,
hõre, aga miski ei lipsa läbi.

Kui rahvas ei karda surma,
kuidas teda siis surmaga hirmutada?
Kui panna rahvas ikka surma kartma,
võtta kinni ja hukata nurjatud,
kes söandaks [nurjatusi teha]?
Ülemtimukas on alati töös:
kui hukkad Ülemtimuka asemel,
öeldakse: “Teha kirvetööd Suure Puusepa asemel.”
Kes teeb kirvetööd Suure Puusepa asemel,
vaevalt jätab löömata endale kätte.

75

Rahvas on näljas,
sest et ülemad söövad palju vilja –
seepärast on rahvas näljas.
Rahvast on raske valitseda,
sest et ülemad tegutsevad –
seepärast on rahvas raske valitseda.
Rahvas ei hooli surmast,
sest et nad püüavad elust palju saada –
seepärast rahvas ei hooli surmast.

Ainult see, kes elu pärast ei tegutse,
on parem kui see, kes hindab elu.

76

Sündides on inimene pehme ja nõrk;
surnult ta on kange ja kõva.
Tuhanded – puud-rohud on sündides pehmed ja nõrgad,
sures nad on kuivad ja kaledad.
Sestap kange ja kõva on surma seltsiline;
pehme ja nõrk on elu seltsiline.
Kõva sõjariist ei võida;
kõva puu murdub.
Kõva ja suur on alamad;
pehme ja nõrk on ülemad.

77

Taeva Tao on nagu vibu pingutamine:
vajutada kõrget alla, tõsta madalat;
võtta vähemaks, mis liiga, panna juurde, kus napilt.
Taeva Tao võtab vähemaks liiast, paneb napile juurde;
inimeste Tao ei ole nii:
napist võetakse vähemaks, liiale pannakse juurde.
Kes saab oma liiast anda Taevaalusele?
Ainult see, kellel on Tao.
Pühamees teeb tegusid, aga ei sõltu;
saab valmis, aga ei jää pidama;
ei soovi näidata oma rikkust.

78

Taeva all pole pehmemat ja nõrgemat kui vesi;
aga kui on vaja kõvale ja kangele kallale minna,
pole miskit, mis saaks temast jagu –
miski ei saa tema aset täita.

Nõrk võidab kange;
pehme saab jagu kõvast.

Taeva all pole kedagi, kes seda ei teaks,
aga keegi ei käi selle järgi.

Seepärast pühamees ütleb:

“Kes võtab oma kanda riigi rüvetuse,
seda kutsutakse maa- ja viljaohvri isandaks;
kes võtab oma kanda riigi halva saatuse,
seda kutsutakse Taevaaluse kuningaks.

Õiged sõnad on nagu nuripidised.

79

Lepitad suure vaenu –
vaen ei saa veel otsa –
kuidas võib seda heaks pidada?

Seepärast pühamees peab lepingu parema poole,
aga ei nõua inimestelt midagi.

Kellel on Vägi, valitseb lepinguga,
kellel Väge ei ole, valitseb vägisi.

Taeva Taol ei ole omakseid,
ta on ikka heade inimestega.

80

Väike riik, vähe rahvast...

Olgu riistu kümnele-sajale,

aga neid ei kasutata.

Surma võetakse tõsiselt, ei rännata kaugele.

Kuigi on paadid-vankrid – nendega ei sõideta;

kuigi on soomusrüüd ja tapariistad – neid ei näidata.

Hakatakse jälle sõlmima nõõre ja neid kasutama.

Toit on maitsev,

riided nägusad,

kodud rahulikud,

kombed kenad.

Oma riigist näeb naabrit;

kuuleb kuke kiremist, koera haukumist;

inimesed aga kuni surmani

ei tee üksteisega tegemist.

81

Ausad sõnad pole ilusad;

ilusad sõnad pole ausad.

Kes on hea, ei vaidle,

kes vaidleb, ei ole hea.

Tark pole õpetlane;

õpetlane pole tark.

Pühamees ei kogu midagi;

mis ta teeb, teeb inimeste pärast –

nii saab ise rohkem.

Taeva Tao – tuua kasu kahju tegemata;

Pühamehe Tao – teha tegusid võistlemata.